

Om Vestlandet, medlemmene og gleder i livet

Det er ingen hemmelighet at Anders Folkestad kjemper for likelønn. Det bør heller ikke overraske noen at han er nynorsking og medlem i Noregs mållag. Men at han er sjenert og litt innesluttet – det er kanskje nytt for noen.

AV ELSE MERETE THYNESS

Vi sitter i bibliotekbaren på Bristol - i et trekkfullt hjørne skal det snart vise seg. Jeg inviterer ham til velge hva han vil på menyen, men han lar seg ikke friste til de store utskeielsene verken når det gjelder mat eller drikke. Han velger et rekesmørbrød og en Munkholm, og ser ut som han er godt fornøyd med det.

Selv om det selvsagt er en umulig oppgave å styre unna rollen som Unio-leder er likevel målet å bli bedre kjent med mennesket Anders Folkestad. Derfor spør jeg om han kan beskrive seg selv med tre ord.

– Eg er uthaldande, sta og diplomatisk nok til å finne løysningar, svarer han.

– *Vil vennene dine si det samme?*

– Ja, men de ville kanskje lagt til at eg ikkje er ein kjempesosial fyr. Og at eg er humoristisk og har den gode replikken, men at eg ikkje serverer den ofte nok.

Det var altså nytt for meg. Jeg synes han framstår som slagferdig, men har tydeligvis latt meg lure til å tro at den offentlige personen er lik den private. Jeg ser nærmere på mannen foran meg og spør hva han leser. Han innrømmer at det er så merkelig dette at han glemmer bøkene han har lest så forferdelig fort, ja så raskt at han glemmer dem mens han ennå leser dem. Etter litt mental rekonstruksjon av seng og nattbord resonnerer han seg fram til at han nok leser den siste boka til Henning Mankell.

– Eg er ingen storlesar, men det er godt å ha ei bok på ein flyplass eller eit ferjeleie.

Det har blitt noen flyplasser og fergeleier på Folkestad i årenes løp. Han kan skilte med 20 år på fagforeningsarenaen. I alle disse årene har han pendlet mellom Vestlandet og Oslo.

– *Det er kanskje slitsomt dette pendlerlivet?*

Han ser litt overrasket ut, og minner meg på at det er drøssevis av folk som pendler.

– Den som er med på leiken får tåle steiken. Oslo er fagforeningssetet. Dessutan kan eg nyte både storbyen, og det gode liv på landet.

– *Fritiden din, hva fyller du den med?*

Han humrer litt mens han prøver å sortere ut hva begrepet fritid egentlig betyr. Så svarer han at noe av fritiden skal brukes på å trimme. For som han presiserer:

– Eg trener ikkje, eg driver folkehelsearbeid på meg sjølv.

Når Folkestad skiller mellom trim og trening handler dette om intensitet, planlegging og mål. Det at han ikke oppfyller egne krav til trening, bunner nok i at han har vært aktiv idrettsutøver siden han var ung og at studieveien fram til lektorutdanning ble avsluttet med Idrettshøyskolen i Oslo. Sånt blir man kanskje litt streng av?

Lederposisjon i 20 år

Da er vi inne på historien til Anders Folkestad. Den starter i 1949 på nettopp Folkestad, en liten plass i Volda. Her bodde han til han var seks år. Etter det har han stort sett vært på flyttefot. Først flyttet han rundt i Møre- og Romsdal sammen med foreldrene, faren var lærer. Deretter dro han alene til Volda for å ta gymnas. Han studerte i Bergen og Oslo, og så gikk turen til Odda, som hadde opprettet et av Norges første idrettsgymnas. Her fikk Anders Folkestad stilling som lektor og her ble han tillitssvalgt i Norsk Lektorlag – organisasjonen som senere skulle få navnet Norsk Undervisningsforbund.

– Det tente organisasjonsgnisten, forteller han

Etter seks år i Odda, flyttet Anders Folkestad med familie til Stranda, og begynte i en stilling ved det nyopprettede idrettsgymnaset der. Høsten 1989, ble han valgt som nestleder i Utdanningsforbundet.

– Sidan det har eg vore i lederposisjon, og gjerne lagt ned, slått saman eller starta nye organisasjonar.

– *Da Unio ble opprettet i 2001 satt du, Helga Hjetland, Ingjerd Hovdenak og Arne Johannessen i førersetet. Er det tilfeldig at det var flere vestlendinger med i denne prosessen?*

Han svarer at det var flere enn disse fire med på dannelsen av Unio, men at det er ikke tilfeldig at vestlendinger går løs på viktige oppgaver med stor entusiasme og pågangsmot.

– Det ligger i vestlendingens natur, sier han.

Medlemmer gir energi

Det krever sin redaktør å holde styr på flyttingene, vervene, fusjoneringene og nydannelsene. Vi tar en liten pause og konstaterer at det kalde gufset fra utgangsdøren har blitt temmelig enerverende. Folkestad springer raskt opp og sikrer oss en lun krok nærmere baren. Vel installert er han tydeligvis godt fornøyd, kanskje med seg selv, eller

Organisasjonsgnisten ble tent i Anders Folkestad for tyve år siden, og fremdeles brenner han for medlemmenes lønns- og arbeidsforhold. – Hvis ikkje tariff 2010 viser framskritt i forhold til likelønn blir det streik, sier han.

kanskje med hele situasjonen. I hvert fall lener han seg frem og sier

– No takkar eg ja til det vinglasat.

Glade samtaler summer ved bordene i bibliotekbaren. En jevn strøm av mennesker passerer bordet vårt. Mange av dem er på hils med Folkestad.

– *Hvordan er det å være en offentlig person?*

– Eg er ikkje i superkjendis, men eg blir ofte gjenkjent, og oftast er det hyggelig.

Særlig synes han det er fint når medlemmer kommer bort til han, for han savner den tette kontakten han hadde med medlemmene som leder i Lærerforbundet.

– Det gir meg like mye energi å treffe tillitsvalgte som eit møte med sentralbanksjefen.

– *Og hvordan er det å stadig måtte uttale seg til media?*

– Det er nødvendig, viktig og litt spennande. Det gir eit kick.

Men det er ikke alltid like lett å få spalteplass, det innrømmer Folkestad.

– Unios temaer er for generelle til å slå skikkelig an i media. Godt arbeidsmiljø er liksom ikkje ei spissformulering.

Ikke vil han i media for en hver pris heller.

– Den lettaste måten er å angripe nokon, men då takkar eg heller nei.

– *Hva brenner du for?*

Det spørsmålet mener han er en klisjé, som i grunnen

fortjener et klisjésvar. Men han er tydeligvis i god lune for han svarer skikkelig.

– Eg kunne ikkje dreve fagforeningsarbeide i 20 år viss eg ikkje brente for medlemmene sine vilkår. Så det brenn eg for.

Noe annet som opptar ham er et kollektivt og liberalt samfunn der folk kan være seg selv.

– For eksempel skal folk ha retten til å bruke sitt eige språk. Derfor er eg nynorsking. Det skal ikkje være nødvendig å forlate sitt eige dialektgrunnlag.

– *Nevn noen av kampsakene dine?*

– Medlemmenes arbeidsmiljø er ein kampsak. Da tenker eg ikkje berre på de klassiske forholda knytt til lov og regelverk, men at folk skal få utøve yrket sitt, og få bruke fagleg kunnskap og autoritet i jobben.

Anders Folkestad mener at de stramme offentlige budsjettene, med stadig flere oppsigelser i kjølevannet, er en skummel utvikling. Det fører til at mange av Unios medlemmer befinner seg i en samlebandsvirksomhet.

– Når færre menneskjer må gjøre den same jobben, blir det lest ut av budsjetta som effektivisering og gode resultat. Men sjølv om det er bra for tempoet på samlebandet, er det er ikkje bra for det produktet som skal leverast.

Nå har han snakket seg varm, så han vrir temaet over på forebyggende helse og folkehelsearbeid som han mener blir skammelig nedprioritert.

– Forebygging er eit mykje brukt slagord i den helsepoli-

Anders Folkestad på skitur i Sunnmørsalpene, med fjelltoppen Slogen i bakgrunnen.

tiske retorikken. Men kvar er innhaldet, og kvar er satsinga?

Og fysisk aktivitet, – det vil han ha mer av.

– Vi bruker ikkje kroppen slik som før. Stadig fleire av oss fører ein helseskadelig livsstil. Eit samfunn som hadde satsa meir på fysisk aktivitet ville fått meir trivsel, meir velvære, betre helse, eit sunnare arbeidsliv og lågare sjukefråvær.

Og dermed tar han en liten svingom innom sykelønnsdebatten. Her har han to utgangspunkt:

– Vi skal forsvare sykelønnsordninga i betydningen av at er du syk skal du ikkje straffast. Og: Misbruk skal slåast ned på.

Samhandlingsreformen derimot, den har han ikkje så bastante meninger om.

– Samhandlingsreformen har gode intensjoner men er forløpig litt uklar. Det er grunn til å støtte ideen, men det må jobbas meir med arkitekturen.

Og så kommer vi til hans viktigste kampsak: lønna til utdanningsgruppene.

– Under denne overskrifta er likelønn ein kampsak de lux.

Han lener seg tilbake. Jeg titter raskt ned på listen min over spørsmål, noterer meg at jeg kan stryke opptil flere som allerede er blitt besvart, i tillegg til et par jeg ikke hadde tenkt på selv. Deretter skynder jeg meg å pense samtalen over til det litt mer personlige.

– *Hva er din største seier?*

Han er godt fornøyd over å ha vært med på å etablere en organisasjon som har hatt drivkraft og grunnlag for å påvirke lønnsdanninga i Norge i favør av høyere utdanning.

– Og pensjon, det er ein seier. Det oppgjøret gjekk så bra, at mange ikkje hadde trudd det, og ganske mange mislikte det.

– *Hvor tror du Unio er om ti år?*

– Om ti år er Unio større.

Han vil ikke spekulere i hvilke forbund som er aktuelle, men sier at det er vel ingen hemmelighet at både Nito og Norsk Journalistlag står uten en hovedorganisasjon.

– Eg ser dem gjerne under Unioparaplyen.

– *Hva gleder du deg til?*

– Eg gler meg til tariffoppgjøra, og friske debatter med

motstandarar der det er klare motsetningsforhold. Det skjerpar sansane og argumentasjonen.

Og så gleder han seg til gode skiturer til våren.

– Det fantastiske med mine heimtrakter er at på fjellet ligger snøen til langt ut på sommaren. Dermed kan eg nyte glitrande skiføre til fjells på føremiddagen og båtpuss i fjæra på ettermiddagen.

Og da kan jeg vel konstatere at man kan ta fagforeningsmannen ut av vestlandet, men ikke vestlandet ut av fagforeningsmannen.

Demokratiet er viktig

Det er slutt på mine spørsmål, og jeg spør om han har noen spørsmål han gjerne vil stille seg selv. Han griper straks sjansen.

– Da vil eg først spørre om dei små forbunda har like stor sjansar for å påvirke Unio som dei store. Og til det vil eg svare ja.

Demokratiet er viktig for Folkestad, og ikke minst i hans egen organisasjon.

– I Unio prøver vi å gi rom til de små forbunda. Ein organisasjon som systematisk overkjører mindretallet er i strid med seg sjølv.

Han tenker seg om:

– Eit anna spørsmål eg vil stille er hvorvidt det blir for mye utdanning og for lite helse i Unio. Her vil eg svare at det blir ikkje for mye skule, men kanskje for lite ergoterapi? Unio frontar sakene som de små forbundene brenner for, like godt som de store. Men vi er prisgitt medias dikatur som styres av dramatiske enkeltsaker og kjøttvekta. I perioder med konflikt eller streik slår volum inn sånn at stengte skula og barnehagar gir større mediedekning enn avdelingar som går for halv maskin.

Og da synes han det er naturlig å følge opp med spørsmålet: Korleis kan dei mindre forbunda bli meir synlige?

– På NETFs landsmøte sa eg ein gong at ergoterapeuter burde satse på å gjere faget meir kjent. Etterpå fekk eg kjett av nokre medlemmer fordi eg for det første ikkje hadde noko med det og dessutan var faget kjend. Det var morosamt. Det er sånt som gir energi. Eg ser ikkje vekk i frå at dei hadde rett. Likevel er ergoterapeuter i ein krevjande posisjon, fordi dei er omgitt av mange andre helsefaglige grupper som alle er større. Derfor trur eg det er viktig å være kreativ og jakte på saker og situasjonar som kan profilere faget utover dei interne faglige miljøa. Det er ikkje lett, men det gjelder å ikkje gi opp.

Og så kommer spørsmålet han fryktet, men ikke fikk:

–Får vi nokon gang likelønn?

Til dette svarer han:

– Vi klarer det kanskje ikkje i år, men vi gir oss ikkje før vi har oppnådd det. Kvinner i utdanningsgruppene i offentlig sektor tener i dag 80 øre per krone menn tener. Dette kan ikkje fortsette. Tariff 2010 skal vise framskritt i forhold til likelønn. Ellers blir det streik.

Da er vi ferdige med intervjuet, så vi overlater den fine plassen til noen andre. I det vi får utlevert jakkene våre av garderobedamen, tenker jeg at den inneslutta Anders Folkestad traff jeg aldri, så da har jeg vel fremdeles til gode å bli bedre kjent med han. □

Unio ble stiftet i desember 2001 under navnet UHO, men endret navn til Unio i forbindelse med en reorganisering 1. juli 2005.

Bakgrunnen for å danne en ny hovedorganisasjon var at flere store utdanningsgrupper i offentlig sektor sto uten hovedorganisasjon.

I dag har Unio ti medlemsforbund:

- Utdanningsforbundet,
- Norsk Sykepleierforbund,
- Forskerforbundet,
- Politiets Fellesforbund,
- Norsk Fysioterapeutforbund,
- Norsk Ergoterapeutforbund,

- Presteforeningen,
- Universitets- og Høgskoleutdannedes Forbund,
- Det Norske Diakonforbund og
- Skatterevisorenes Forening

Med sine 285.000 medlemmer er Unio Norges nest største hovedorganisasjon, med ti medlemsforbund og 275.000 medlemmer. Unio forhandler på seks tariffområder: KS, Spekter, Stat, Oslo kommune, HSH og KA.

Unio er en partipolitisk uavhengig hovedorganisasjon med følgende hovedmål:

- å bedre medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår, sikre sysselsetting og økonomisk og sosial trygghet
- å styrke kunnskap, forskning og kompetanse i arbeidsliv og samfunn
- å sikre og videreutvikle velferds-

staten og samfunnets fellesverdier

- å videreutvikle samarbeid og allianser nasjonalt og internasjonalt
- å være den hovedorganisasjonen som ivaretar de universitets- og høyskoleutdannedes interesser ved å arbeide for verdsetting av kunnskap, forskning, kompetanse og ansvar

Unio har to hovedkrav

- et generelt løft i lønningene og
- likestilling mellom kvinner og menn.

Unio er latin for «Jeg forener»

Anders Folkestad har ledet Unio siden hovedorganisasjonen ble dannet. Folkestad ble enstemmig gjenvalgt av Unios representantskap mandag 14.12 2009 for en periode på to år.